

Anna Dobrzyn

prawnik
Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego

OCHRONA DZIEDZICTWA KULTURY WE FRANCJI

Właściwe kształtowanie prawa w dziedzinie ochrony dziedzictwa kultury jest niemalym wyzwaniem dla prawodawcy¹. Dyskutując o kształcie polskiej legislacji w tym zakresie, warto posłużyć się przykładami rozwiązań, jakie zastosowały inne kraje². Francja, której dziedzictwo zajmuje znaczące miejsce w kulturze europejskiej, od niedawna ma nową regulację dotyczącą ochrony dóbr kultury. Jest nią Kodeks dziedzictwa (*Code du patrimoine*) z 20 lutego 2004 r., zwany dalej Kodeksem. Wskazując na jego konstrukcję, podkreślić należy, że Kodeks podzielony jest na siedem ksiąg (*livres*), te natomiast dzielą się na tytuły (*titre*), a następnie na rozdziały (*chapitre*).

Kodeks ten zastąpił sześć uprzednio obowiązujących regulacji, dotyczących materii dziedzictwa narodowego, czyli ustawy z dnia:

- 31 grudnia 1913 r. o ochronie zabytków;
- 27 września 1941 r. o eksporcie dzieł sztuki;
- 3 stycznia 1979 r. o archiwach;
- 20 czerwca 1992 r. o egzemplarzach obowiązkowych;
- 17 stycznia 2001 r. o ochronie dziedzictwa archeologicznego;
- 4 stycznia 2002 r. o muzeach Francji.

Kodyfikacja, zgodnie z założeniem jej twórców, zmierzała do ujednoczenia przepisów dotyczących dziedzictwa kultury i dzięki temu uczynienia ich bardziej dostępnymi dla zainteresowanych. Nadanie regulacji formy kodeksu w znacznym stopniu przyczyniło się do podniesienia rangi ochrony dziedzictwa kulturowego.

1. Zamek Chambord. Wszystkie fot. z arch. KOBiDZ.
1. Chambord Castle. All photos: KOBiDZ archive.

2. Chartres, stare miasto.
2. Chartres, Old Town.

Dowiodło, że państwo traktuje priorytetowo tę sferę swej działalności publicznej. Francja, wprowadzając Kodeks, uzyskała nowoczesne, kompleksowe uregulowania prawne, które ułatwiły interpretację przepisów i stosowanie ich w praktyce.

W języku francuskim jest tylko jedno słowo – *patrimoine*, które oznacza zarówno „dziedzictwo”, jak i „spadek”. Prawo publiczne, regulujące – podobnie jak w Polsce – stosunki między państwem a jednostką, używa tego pojęcia w znaczeniu „dziedzictwa”, prawo prywatne zaś w znaczeniu „spadek”. W pierwszym artykule Kodeksu (L-1) sformułowano zwięzłą definicję dziedzictwa narodowego. W świetle prawa francuskiego składają się na nie wszelkie dobra, zarówno ruchome, jak i nieruchomości, znajdujące się w publicznych i prywatnych kolekcjach, które posiadają wartość historyczną, artystyczną, archeologiczną, estetyczną, naukową lub

technologiczną. Na potrzeby legislacji dziedzictwo kultury zostało więc zawężone jedynie do elementów materialnych, mających określoną wartość. Kodeks francuski koncentruje się zatem na dobrach kultury, pomijając dziedzictwo niematerialne.

Ze zbioru dóbr kultury wyróżniona została grupa przedmiotów o szczególnych właściwościach, nazwanych przez ustawodawcę skarbami narodowymi (art. L-111-1). Zbiór ten obejmuje dobra należące do kolekcji państwowych oraz francuskich muzeów, zarówno te wpisane do rejestru zabytków, jak i inne o znaczącej wartości dla dziedzictwa narodowego z punktu widzenia historii, sztuki lub archeologii. Dobra te chronione są przez Kodeks w sposób szczególny, przede wszystkim poprzez całkowity zakaz wywozu³.

Księgę pierwszą otwierają postanowienia dotyczące skarbów narodowych oraz instytucji służących ich ochronie, m.in. w przypadku nielegalnego wywozu. W dalszej części księga pierwsza zawiera ogólne postanowienia dotyczące dziedzictwa kultury. Znajdują się tu regulacje dotyczące ograniczeń w przemieszczaniu dóbr kultury, restytucji, nabywaniu dzieł sztuki, włącznie z prawem pierwokupu, a także przepisy statuujące katalog publikacji. Katalog zawiera drukowane, graficzne, fotograficzne, dźwiękowe, audiowizualne i multimedialne dokumenty, wydawane i dystrybuowane, które muszą być dostarczane konkretnym instytucjom jako egzemplarze obowiązkowe.

Księga druga poświęcona jest archiwom. Warto zauważyć, że odrębny tytuł w tej księdze dotyczy audiowizualnych archiwów sądowych. Pozostałe archiwa podzielone zostały na publiczne i prywatne. Archiwa publiczne muszą spełniać dwie podstawowe funkcje. Pierwszą jest konieczność zbierania, zarządzania i informowania o zakresie publicznych dokumentów, drugą natomiast – obowiązek zabezpieczania niektórych dokumentów – dane prywatne, medyczne, a także dotyczące interesu publicznego, m.in. kwestii bezpieczeństwa publicznego – przed dostępem do nich osób nieuprawnionych. Dlatego zarządzanie archiwami publicznymi poddane zostało specjalnym zasadom. W przypadku prywatnych archiwów nie ma obowiązku ich udostępniania. Istnieją jednak wyjątki od tej reguły; takim przypadkiem są archiwa zarejestrowane jako historyczne.

Trzecia księga obejmuje przedmiotowo biblioteki. Dokonano podziału bibliotek, w zależności od spełnianych przez nie funkcji i związanych z nimi obowiązków.

Księga czwarta poświęcona jest muzeom. W artykule L 410-1 francuski prawodawca sformułował definicję muzeum. W dalszej części tej księgi pojawia się też określenie *musée de France* (francuskie muzea), jako tytuł nadawany muzeom spełniającym specjalną misję w kulturze, których rolą jest m.in. konserwacja, restauracja dóbr kultury i wzbogacanie publicznych kolekcji⁴. Na liście francuskich muzeów znajdują się zarówno muzea publiczne, jak i prywatne. Wszystkie one podlegają Dyrekcji Muzeów Francuskich.

Piątą księgę otwiera definicja dziedzictwa archeologicznego. Zgodnie z artykułem L 510-1 dziedzictwo archeologiczne stanowią wszystkie źródła archeologiczne i inne świadectwa ludzkiej egzystencji, które dzięki odpowiedniej ochronie

i przeprowadzanym badaniom naukowym, takim jak wykopaliska, pozwalają na śledzenie przeszłości, dzięki zachowaniu zabytków w pierwotnym środowisku. W księdze tej poruszono kilka ważnych problemów. Przede wszystkim podniesiony został problem archeologii zapobiegawczej (*archéologie préventive*), której celem jest przeciwdziałanie zniszczeniom zabytków archeologicznych, znajdujących się w miejscu przeprowadzanych inwestycji, niezależnie od tego, czy znajdują się w ziemi, czy wodzie. Działania z zakresu archeologii prewencyjnej prowadzone są m.in. przy budowie autostrad, lotnisk, nowych inwestycji miejskich. Oblicza się, że działalność związana z archeologią zapobiegawczą to obecnie ok. 90 proc. całej archeologicznej aktywności Francji⁵.

3. Zamek Azay-le-Rideau.
3. Azay-le-Rideau Castle.

4. Chartres, katedra.
4. Chartres, cathedral.

Szosta księga dotyczy pomników historii, obszarów chronionych i krajobrazów. W przypadku pomników historii wprowadzony został podział na zabytki ruchome i nieruchomości. W tytule II tej księgi zawarto wymagania niezbędne do uznania obiektu za pomnik historii. Artykuł Lp 621-1 Kodeksu wskazuje na fakt, że obiekt może być wpisany na listę pomników historii – na mocy decyzji organu administracyjnego – nie tylko ze względu na swoje wyjątkowe właściwości, ale także w przypadku, gdy jest to usprawiedliwione koniecznością odizolowania, wydzielenia czy zabezpieczenia innego budynku znajdującego się na tej liście. Mogą się na niej znaleźć także obiekty usytuowane w widocznej odległości od innego pomnika historii.

Budowle umieszczone na liście objęte są szeregiem instytucji ochronnych wymienionych w tej księdze. Lista zawiera także dobra ruchome o wartościach artystycznej, naukowej lub technologicznej. W przypadku krajobrazów szczegółową regulację ich sytuacji zawiera francuski Kodeks środowiska (*Code de l'environnement*) z dnia 18 września 2000 r., do którego w Kodeksie dziedzictwa zawarto jedynie odesłanie. Natomiast regulacje związane z obszarami chronionymi zawarte są przede wszystkim w przepisach planowania przestrzennego.

Ostatnia, siódma księga, dotyczy specjalnego statusu departamentów zamorskich, terytoriów zamorskich, do których należą: Nowa Kaledonia, Polinezja Francuska, wyspy Wallis i Futura, oraz terytoriów o specjalnym statusie: Mayotte i Saint Pierre i Miquelon.

We Francji głównym organem, który zajmuje się ochroną dziedzictwa kultury jest Minister Kultury. W przeszłości, podobnie jak w innych europejskich krajach, ważną rolę odgrywał mecenas królewski, a także arystokracja i kościół. Również artyści od czasów renesansu uczestniczyli w ruchu o charakterze kulturowym. Po rewolucji głównym celem rządzących stało się upowszechnienie dostępu do kultury, przede wszystkim dzięki edukacji. Ministerstwo Kultury we współczesnym rozumieniu powstało dopiero w 1959 r. Instytucja – oprócz wspierania rozwoju sztuk pięknych – otrzymała nową misję: upowszechnianie francuskiej kultury wśród szerokiego grona odbiorców. Objęła patronatem także wszelką twórczość artystyczną, która mogła wzbogacić zasoby dziedzictwa Francji. Pierwszym ministrem odpowiedzialnym za sprawy kultury był André Malraux, autor znanej pracy „*La Condition Humaine*”⁶. Zasłynął głównie jako twórca idei „prawa do kultury” (*droit à la culture*), czyli demokratyzacji w dostępie do niej. Idea ta – zapisana w 1948 r. w Powszechnej deklaracji praw człowieka – została wprowadzona do Konstytucji francuskiej z 1958 r.

Obecnie działania Ministerstwa Kultury obejmują: opiekę nad zabytkami, nadzór nad muzeami, promocję i ochronę dóbr kultury (z zakresu sztuk wizualnych, plastycznych, teatru, muzyki, tańca, architektury, literatury, telewizji i kinematografii) we Francji i poza jej granicami, a także zarządzanie narodowymi archiwami i regionalnymi centrami kultury. Ministerstwo podzielone jest na departamenty, których przedmiotami zainteresowania są m.in. zabytki, architektura, archiwa

narodowe, muzea narodowe, język francuski i rynek wydawniczy oraz muzyka, teatr i taniec.

Zgodnie z zasadą dekoncentracji i decentralizacji od lat 70. ub. w. we Francji funkcjonują regionalne instytucje zajmujące się ochroną dziedzictwa kultury⁷. Obecnie gminy, departamenty i regiony stanowią zarazem jednostki podziału administracyjnego i zdecentralizowanego samorządu terytorialnego. Gminy administrowane są przez rady samorządowe pod kierownictwem mera. Francja podzielona jest na ponad 36 tys. gmin, których większość obejmuje mniej niż 500 mieszkańców. Wyższy szczebel podziału administracyjnego stanowi 100 departamentów; 4 z nich znajdują się w terytoriach zamorskich. Są one siedzibami administracji państwowej, prefektury departamentalnej i dyrekcji departamentalnych zależnych od różnych ministerstw. Reprezentantem państwa w departamencie jest mianowany przez rząd prefekt, który może być również prefektem regionu. W 1982 r. wprowadzono we Francji – oprócz wcześniejszego podziału na gminy i departamenty – dodatkowy podział kraju na 22 regiony we Francji metropolitalnej i 4 w terytoriach zamorskich, które są zarządzane przez rady regionalne⁸.

Taki podział administracyjny sprawia, że Minister Kultury reprezentowany jest na szczeblu lokalnym przez: dyrekcje regionalne ds. kultury (DRAC)⁹ oraz służby departamentalne architektury i dziedzictwa kultury (SDAP)¹⁰. Dyrekcje regionalne powstały w 1977 r., a ich sytuację prawną określają regulacje z 1992 r. dotyczące organizacji terytorialnej administracji kraju. Dyrekcje regionalne podlegają prefektom, będącym reprezentantami rządu w terenie¹¹. Prefekt reprezentuje interesy państwa poprzez: nadzór nad realizacją dyrektyw rządowych, kontrolę nad przestrzeganiem zasady solidarności narodowej i równości obywateli wobec prawa, koordynowanie służb podległych poszczególnym ministerstwom oraz zapewnienie zgodności prawa miejscowego z prawem krajowym. Koordynuje także działania państwa o zasięgu regionalnym, kształtuje jego relacje z regionami, negocjuje wieloletnie umowy związane z programami

o statusie priorytetów. Działania podległych prefektowi dyrekcji regionalnych ds. kultury obejmują praktycznie wszystkie sfery ministerialnej aktywności, z wyłączeniem niektórych zagadnień archeologicznych, czyli: mecenat, muzea, archiwa, publikacje, muzykę, taniec, teatr, zabytki techniki, sztuki plastyczne, kino oraz twórczość audiowizualną.

Głównym zadaniem instytucji o regionalnym charakterze jest wcielanie w życie dyrektyw rządowych. Spoczywa na nich także koordynowanie na tym poziomie działań wynikających z polityki państwa, dotyczących zwłaszcza: edukacji artystycznej i kulturalnej, ekonomii kulturalnej czy upublicznienia dostępu do dóbr kultury. Dyrekcje regionalne współpracują z ekspertami w takich dziedzinach, jak nauka, technika, kultura i administracja.

Na szczeblu regionalnym, poza dyrekcjami regionalnymi ds. kultury, działają również służby departamentalne architektury i dziedzictwa kultury¹², znajdujące się również pod zarządkiem właściwego

5. Cluny, opactwo.
5. Cluny Abbey.

prefekta. Ich zadaniem jest udzielać pomocy, nadzorować oraz chronić. Dla przykładu: służby odgrywają ważną rolę w promowaniu architektury oraz biorą udział w opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym dysponują uprawnieniami do opiniowania wszelkich projektów, które dotyczą obszarów chronionych. Do obowiązków służb należy także strzeżenie zabytków oraz obszarów chronionych. W skład służb wchodzi architektki, planiści, inżynierowie, technicy oraz administratorzy.

We Francji ważną rolę w ochronie dziedzictwa kultury odgrywają także inne instytucje, a w szczególności fundacje pożytku publicznego, takie jak przede wszystkim Fundacja Dziedzictwa Narodowego. Wspomagają one państwo w działaniach podejmowanych w tym zakresie. Pomocą w ochronie zabytków i ich otoczenia służą ponadto prywatne organizacje lokalne. Zasięg ich działań jest zazwyczaj ograniczony do regionu, miejscowości, a czasem nawet do pojedynczego obiektu. Różnego typu stowarzyszenia i fundacje przyjmują za swój cel nie tylko opiekę nad zabytkami, ale również ich promocję i działalność edukacyjną. Istotne znaczenie mają również organizacje zajmujące się opieką nad dorobkiem zmarłych artystów.

Francuska ochrona dziedzictwa kultury skupiona jest przede wszystkim na ochronie dóbr kultury. Ma ona inny wymiar w zależności od kategorii dobra, które ma być chronione. Przykładem niech będą – wspomniane już – dobra znajdujące się na liście zabytków historii, w których skład wchodzi zabytki zarówno ruchome, jak i nieruchome. W przypadku budowli ochrona obejmuje nie tylko sam obiekt, ale także jego otoczenie w promieniu pięciuset metrów. Zatem ochroną często otaczane są także inne obiekty znajdujące się na tym obszarze. Umieszczenie na liście pomników historii oznacza, że obiekt nie może być zniszczony ani podlegać przemieszczeniu. Nie może być także odnawiany, konserwowany, restaurowany, bądź modyfikowany, jeśli na takie przedsięwzięcia właściwy urząd konserwatorski nie wyda stosownego zezwolenia. Wszelkie działania dotyczące zabytku, po uzyskaniu na nie zgody, nadzoruje organ administracji.

Innym skutkiem umieszczenia zabytku na liście jest to, że właściwy urząd konserwatorski może narzucić właścicielowi obowiązek konserwacji obiektu. Decyzja taka zostaje podjęta w przypadku, gdy występuje poważne zagrożenie dla substancji zabytku i z tego względu wymaga on

natychmiastowej naprawy. Gdy właściciel nie podejmuje prac zabezpieczających obiekt, właściwy organ administracyjny może także wystąpić na drogę sądową i uzyskać natychmiastowy tytuł egzekucyjny, który umożliwi przeprowadzenie niezbędnych prac konserwatorskich. Ich koszt pokrywa w 50 proc. państwo. Dobra ruchome również mogą być zabezpieczone poprzez wpisanie na listę zabytków historii, nawet przy braku zgody właściciela. W takim przypadku, nie mogą być przekształcane, naprawiane czy odnawiane bez zgody odpowiednich organów.

Jeśli te środki zapobiegawcze okażą się nieskuteczne, francuskie prawo przewiduje konsekwencje karne, takie jak grzywna, a w niektórych przypadkach – pozbawienie wolności. Każda księga Kodeksu opatrzone jest odpowiednimi przepisami karnymi. Jest to szczególnie ważne, jeśli weźmiemy pod uwagę, że Francja, obok Włoch, jest krajem, w którym najczęściej w Europie Zachodniej dochodzi do kradzieży dzieł sztuki¹³.

Ochrona dziedzictwa narodowego polega także na nadzorze nad przemieszczaniem dóbr kultury. Obowiązuje bezwzględny zakaz wywozu zabytków uznanych za skarby narodowe poza terytorium kraju. Jedynie w przypadkach szczególnych, takich jak np. wystawy zagraniczne, właściwy organ konserwatorski udziela zezwolenia na ich wywóz czasowy. Istnieje także grupa innych dóbr, których wywóz za granicę jest nielegalny. Należą do nich dobra sklasyfikowane w dekrete zatwierdzonym przez Radę Stanu, a także zabytki znajdujące się w inwentarzach muzeów, archiwów czy bibliotek oraz w inwentarzach kościelnych. Pozostałe dobra podlegają swobodnemu przepływowi międzynarodowemu. W przypadku, gdy zabytek ruchomy zostanie nielegalnie wywieziony, francuskie prawo przewiduje możliwość restytucji. Organy francuskie występują wówczas do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o jego poszukiwanie. Jeśli zostanie odnaleziony, Francja – zgodnie z regulacjami unijnymi – kieruje roszczenie o jego zwrot¹⁴ do sądu państwa, na którego terytorium się znajdował.

Ochrona francuskiego dziedzictwa kultury to także czynności zmierzające do powiększania kolekcji publicznych. Są to przede wszystkim działania o charakterze finansowym, takie jak możliwość sploty w naturze zadłużenia obywatela wobec państwa poprzez przekazanie dóbr kultury na jego rzecz. Sponsorom kultury przysługują specjalne ulgi podatkowe, co ma znaczenie motywujące. W wyjątkowych przypadkach istnieje także możliwość

6. Luwr, dziedziniec ze szklaną piramidą.
6. The Louvre, courtyard with glass pyramid.

wyłączenia właściciela zabytku. Państwo wchodzi wówczas w uprawnienia właściciela. Są to także przepisy dotyczące specjalnych zasad zakupu skarbów narodowych oraz przysługujące państwu roszczenia związane z wydobytymi dobrami archeologicznymi.

Francuscy prawodawcy, przyjmując ochronę własnej spuścizny za fundamentalne zadanie państwa, stworzyli kompleksową regulację, która może stanowić przykład dla innych państw europejskich, także dla Polski. We Francji dobra kultury, niezależnie od tego, czy stanowią własność prywatną, czy publiczną, podlegają ochronie. Ochrona ta – jak już wspominaliśmy – jest zróżnicowana w zależności od charakteru chronionego dobra, jego przynależności i usytuowania. Jednak wyjście ze słusznego założenia, że chronić można tylko to, co jest znane, spowodowało, że w Kodeksie dziedzictwa z 2004 r. stworzono spójny system inwentaryzowania zabytków, który leży w zakresie kompetencji dyrekcji centralnych i regionalnych

Ministerstwa Kultury. Zgodnie z wymogami unijnymi w Kodeksie znalazły się również regulacje związane z międzynarodowym obrotem dóbr kultury, uwzględniające kategorię skarbów narodowych – przedmiotów bezcennych i unikatowych, objętych szczególną ochroną. Niezależnie od szczegółowych regulacji, najistotniejsze wydaje się jednak nadanie problematyce dziedzictwa kulturowego najwyższej rangi, poprzez ujęcie jej w ramy kodeksu. Wybór ten nie tylko skutkuje kompleksowością aktu, który połączył normy zawarte uprzednio w sześciu ustawach, ale przede wszystkim sytuuje dziedzictwo kulturowe na szczycie zadań podejmowanych przez państwo i jest potwierdzeniem wypełniania misji wobec dziedzictwa narodowego.

Anna Dobrzyn jest prawnikiem, doktorantką w Katedrze Teorii i Filozofii Państwa i Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Specjalizuje się w międzynarodowym prawie ochrony dziedzictwa kultury.

Przypisy

1. W kolejnych pracach na temat prawa ochrony dziedzictwa kultury i zawartych w nich wnioskach odnajdujemy postulaty *de lege ferenda*; zob.: J. Pruszyński, *Dziedzictwo kultury Polski. Jego straty i ochrona prawna*, t. I-II, Kraków 2001; W. Kowalski, *Nabywanie własności dzieła sztuki od nieuprawnionego*, Kraków 2004; K. Zeidler, *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Warszawa 2007.
2. Za pomoc w zebraniu materiałów do niniejszego artykułu pragnę podziękować Claire Schmidt z Wydziału Prawa Université de Caen Basse-Normandie we Francji.
3. P. Stec, *Kontrola eksportu dóbr kultury w prawie francuskim*, (w:) „Ochrona Zabytków” 1997, nr 2, s. 110 i n.
4. Można tu wskazać na pewną analogię do rozwiązania przyjętego w rozdziale trzecim ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 ze zm.), zawierającym instytucję muzeów rejestrowanych.
5. Zob.: www.inrap.fr.
6. A. Malraux, *Dola człowiecza*, przeł. A. Ważyk, Kraków 1972.
7. Organizacja ochrony zabytków we Francji w latach wcześniejszych, zob.: M. Kurzątkowski, *Organizacja ochrony zabytków we Francji*, (w:) „Ochrona Zabytków” 1997, nr 4, s. 243 i in.
8. K. Chorąży, *Zagadnienia ustroju lokalnego Francji*, Lublin 1998.
9. *Direction Régionale des Affaires Culturelles (DRAC)*.
10. *Services départementaux de l'architecture et du patrimoine (SDAP)*.
11. Analogicznie jak wojewodowie w Polsce, jakkolwiek ich zakres kompetencji, uprawnień i pozycji prawno-ustrojowej jest w stosunku do francuskich prefektów odmienny.
12. Rozumianym jako jednostka podziału terytorialnego państwa.
13. D. Lambert, *Przestępstwa przeciwko dziełom sztuki we Francji z punktu widzenia Policji* (w:) *Międzynarodowa współpraca służb policyjnych, granicznych i celnych w zwalczaniu przestępczości przeciwko zabytkom*, (red.) M. Karpowicz, P. Ogrodzki, Szczytno 2005, s. 124 i inn.
14. W. Paczuski, *Handel dziełami sztuki w Unii Europejskiej*, Kraków 2005, s. 164 i n.

THE PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE IN FRANCE

A suitable conception of the legal aspects of protecting cultural heritage poses a considerable challenge. While discussing pertinent Polish legislation, it is worth referring to the examples of solutions applied in other countries.

On 20 February 2004 France introduced Code du patrimoine – a new regulation relating to the protection of cultural property. The code replaced six previously binding regulations, with the legislator recognising the protection of national heritage as a fundamental state task. The resultant

complex regulation can be considered an example for other European countries, including Poland.

Regardless of particular regulations, the most important achievement appears to be the endowment of supreme rank to the protection of culture by including it within the code. This choice not only produced the complex character of the legal act, but predominantly placed cultural heritage at the pinnacle of tasks pursued by the state, thus confirming the fulfilment of the latter's mission associated with the protection of the titular heritage.

